

MICHAŁ JANKOWICZ

 <https://orcid.org/0000-0002-7787-1491>

University of the National Education Commission, Kraków

Faculty of Humanities

Institute of Neophilology

Department of East Slavic Linguistics

ul. Studencka 5

31-116 Kraków, Poland

michal.jankowicz@up.krakow.pl

NIEDOOKREŚLONOŚĆ W NARRACJI WŁADIMIRA PUTINA NA TEMAT KONFLIKTU NA UKRAINIE

THE VAGUENESS OF VLADIMIR PUTIN'S NARRATIVE ABOUT THE RUSSIAN-UKRAINE CONFLICT

This article deals with Vladimir Putin's use of vague narrative meanings linked with contemporary newspeak. The author's focus is on the speech of the President of the Russian Federation regarding the commencement of the so-called special military operation of February 24, 2022. The aim of the article is to identify and analyse the signs of vagueness, a key feature of the Russian authorities' newspeak. The author analyses the vocabulary used along with its connotations and determines the pragmatic functions of lexical units (ways of using words). The study confirms the hypothesis that Putin used vague semantics to create an ideologized image of reality. This vague language remains largely conditioned by the newspeak's monovalence. By subordinating semantics to value judgments, the analysed speech offers a specific interpretation of reality that is more important than the meaning of words.

Keywords: newspeak, conflict in Ukraine, vagueness, political language

Artykuł poświęcony jest niedookreśloności znaczeń występującej w narracji Władimira Putina na temat konfliktu na Ukrainie. Materiał do analizy stanowiło wystąpienie prezydenta Federacji Rosyjskiej dotyczące rozpoczęcia tzw. specjalnej operacji wojskowej z 24 lutego 2022 r., które rozpatrywane jest jako realizacja współczesnej nowomowy. Celem artykułu jest identyfikacja i opisanie przejawów niedookreśloności, stanowiącej jedną z najważniejszych cech nowomowy rosyjskich władz. Wypowiedź Putina została przebadana metodą analizy zawartości, a przy charakterystyce wykorzystywanego w niej słownictwa z uwzględnieniem jego konotacji użyto metodę analizy lek-

Received: 19.06.2025. Verified: 4.10.2025. Accepted: 3.11.2025.

© by the Author, licensee University of Lodz – Lodz University Press, Lodz, Poland. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Funding information: University of the National Education Commission, Kraków. **Conflict of interests:** None. **Ethical considerations:** The Author assures of no violations of publication ethics and takes full responsibility for the content of the publication. **Declaration regarding the use of GAI tools:** Not used.

sykalno-semantycznej. Analiza funkcji pragmatycznych jednostek leksykalnych (sposobów użycia wyrazów) została przeprowadzona metodą jakościową. W ramach badania weryfikacji poddana została hipoteza, zgodnie z którą poprzez użycie sformułowań o rozproszonej semantyce Putin kreuje zideologizowany obraz rzeczywistości. Obecne w wystąpieniu rozproszenie znaczeń w znacznym stopniu warunkowane jest jednowartościowością nowomowy. Ze względu na podporządkowanie semantyki ocenie w wypowiedziach ważniejsze od znaczenia słów staje się narzucanie znaku wartości oraz określonej interpretacji rzeczywistości.

Słowa kluczowe: nowomowa, konflikt na Ukrainie, niedookreśloność, język polityki

Wstęp

Władimir Putin w swoich wystąpieniach poświęconych konfliktowi na Ukrainie narzuca własną ocenę i interpretację rzeczywistości oraz nakreśla obraz nadchodzących wydarzeń, istotnych z punktu widzenia prowadzonej polityki. W tym celu wykorzystywane są różnorodne środki językowe, m.in. etykiety, eufemizmy, hiperbole, peryfrazy. W narracji prezydenta wyraźnie uwidacznia się wartościowanie elementów świata wpisujące się w opozycję „swoj – obcy”. W opracowaniu przeanalizowane zostało przemówienie Putina z 24 lutego 2022 r., dotyczące rozpoczęcia tzw. specjalnej operacji wojskowej (Putin, 2022), czyli ataku na Ukrainę. Badanie polegało na identyfikacji i opisanie roli niedookreśloności, stanowiącej jedną z istotniejszych cech współczesnej nowomowy rosyjskich władz.

Nowomowa

W *Wielkim słowniku języka polskiego* nowomowa definiowana jest jako „język charakterystyczny dla systemu totalitarnego, wyróżniający się szablonowością, schematyzacją, zubożeniem słownictwa, występowaniem sloganów itp., służący manipulacji oraz celom ideologicznym i propagandowym” (*Wielki słownik języka polskiego*, 2017). Elementy nowomowy są jednak obecne również w innych systemach politycznych, m.in. w systemie autorytarnym czy neototalitarnym¹. W szczególności odnaleźć można je w wypowiedziach Władimira Putina.

Michał Głowiński ujmuje **nowomowę** jako *quasi-język*. Jak zauważa, „zagarnia ona pod swoje władanie wszystkie poziomy języka: od intonacji do reguł budowy wypowiedzi, od fonetyki do retoryki; jej działanie najpełniej jednak wyraża

¹ Jak zauważa Maria Domańska, współczesny model rządów w Rosji (po 2022 r.) przybrał formę neototalitaryzmu. Jego ostateczne ukształtowanie polegało na likwidacji pozorów pluralizmu, skłanianiu obywateli do całkowitego podporządkowania się polityce Kremla poprzez stosowanie represji, cenzury i masowej indoktrynacji (Domańska, 2023).

się na poziomie słownictwa i frazeologii” (Głowiński, 2009: 15). Ze względu na swe uniwersalne ambicje nowomowa dąży do podporządkowania sobie pozostałych obszarów języka, narzucając zespół form, określoną frazeologię i wyznaczając preferencje w zakresie doboru leksyki (Głowiński, 2009: 15). Do podstawowych cech wyróżniających nowomowę Głowiński zalicza jednowartościowość, syntezę i współistnienie elementów pragmatycznych i rytualnych, magiczność oraz arbitralność (Głowiński, 2009: 12–14).

Niedookreśloność

Niedookreśloność występująca w nowomowie w znacznym stopniu wynika z jej najistotniejszej właściwości, jaką jest jednowartościowość, narzucanie wyraźnego znaku wartości². Wszechobecna ocena nie podlega zakwestionowaniu. W dychotomicznych podziałach to znak wartości zdaje się górować na semantyką. W efekcie znaczenia mogą być nieostre i niejasne, a ocena wyrazista i jednoznaczna. Powstaje zatem zjawisko tzw. luźnej semantyki, w którym znaczenie zostaje podporządkowane ocenie (Głowiński, 2009: 12).

Niedookreśloność w nowomowie wynika również z obecności w niej elementów **języka ezopowego**, zawołanego, wyrażającego znaczenie nie wprost, wymagającego od odbiorcy przeprowadzenia wnioskowania. Jak zauważa Głowiński, takiego rodzaju język może być stosowany, gdy władza chce zakomunikować społeczeństwu to, czego dobitnie sformułować nie chce lub nie może (Głowiński, 2009: 23). Będą to więc zazwyczaj sytuacje niewygodne dla rządzących, o których korzystniej jest mówić w sposób oględny.

Tendencja do unikania bezpośrednich nominacji elementów rzeczywistości w nowomowie skutkuje wykorzystaniem licznych **peryfraz**. Peryfrazy umożliwiają łatwe wyrażenie oceny, a ich użycie prowadzi do dominacji wartościowania nad semantyką w wypowiedzi. Świat przedstawiany w nowomowie jest więc już wstępnie zinterpretowany, obdarzony wachlarzem z góry narzuconych cech.

Niedookreśloność (rozproszenie znaczeń), stanowiąca jedną z najistotniejszych cech radzieckiej nowomowy, daje się zaobserwować również w języku, którym posługują się władze współczesnej Rosji. Przejawia się ona zarówno na

² Pojęcia *niedookreśloność* w kontekście opisu właściwości nowomowy używa Michał Głowiński (Głowiński, 2009). Sformułowanie *niedookreśloność znaczeniowa* pojawia się m.in. w publikacji Anny Sulikowskiej dotyczącej idiomów (Sulikowska, 2018: 61–77), natomiast Holger Kuße w monografii poświęconej komunikacji w dobie konfliktu rosyjsko-ukraińskiego przy opisie cech języka totalitarnego wykorzystuje wyrażenie *nieokreśloność referencjalna* (*референциальная неопределенность*) (Kuße, 2019: 243–244).

płaszczyźnie semantycznej, jak i referencyjnej. Odbiorca nie zawsze jest w stanie jednoznacznie stwierdzić, na jaki dokładnie obiekt czy działanie wskazuje nadawca w swoich komunikatach³.

Niedookreśloność w narracji Putina

Niedookreśloność, będąca jedną z najistotniejszych właściwości nowomowy, zauważalna jest w przemówieniu Putina z 24 lutego 2022 r. poświęconemu rozpoczęciu tzw. specjalnej operacji wojskowej. Wystąpienie prezydenta było transmitowane m.in. w kanałach rosyjskiej telewizji państwowej oraz w Internecie. Dane przemówienie stanowi jedną z najważniejszych wypowiedzi o charakterze propagandowym dotyczącą konfliktu na Ukrainie. Jako tekst, w którym prezydent FR legitymizuje podejmowane działania militarne, było ono szeroko komentowane w środkach masowego przekazu, również zagranicą. W omawianym przemówieniu Putin określa tło historyczne oraz przyczyny interwencji zbrojnej wymierzonej przeciwko Kijowowi, a także przedstawia ogólne cele operacji.

Rozproszenie znaczeń może przybierać różne formy. W analizowanym przemówieniu wykorzystywane są m.in. ogólnikowe, enigmatyczne sformułowania o ubogiej treści, np. *решительные и незамедлительные действия* (określenie rozpoczęcia inwazji na Ukrainę).

Обстоятельства требуют от нас решительных и незамедлительных действий.

W przytoczonym fragmencie odbiorca nie jest w stanie wskazać do czego konkretnie odnosi się rzeczownik *обстоятельства*, użyty w kontekście przyczyny interwencji zbrojnej. Celem wypowiedzi nie jest bowiem przedstawienie informacji o rzeczywistych motywach działań, a wytworzenie wśród odbiorców poczucia zagrożenia, a co za tym idzie przekonanie do zasadności ataku na Ukrainę.

Podobnie niedookreśloność uwidacznia się w sposobie użycia rzeczownika *ситуация*, który w połączeniu z wartościującymi przysłówkami w stopniu wyższym (*хуже, опаснее*) i wyrazem *всё* wykorzystywany jest do wykreowania obrazu bliżej niesprecyzowanego, ale narastającego zagrożenia.

Уже сейчас, по мере расширения НАТО на восток, *ситуация* для нашей страны с каждым годом становится всё *хуже и опаснее*.

³ Jako przykłady typowych niejasności semantycznych i referencjalnych Holger Kuße przywołuje: niedookreśloność predykatów, aktów mowy i ról komunikacyjnych, nieokreśloną modalność i referencję czasową, nieokreślone identyfikacje przeciwników (Kuße, 2019: 243–244).

Z kolei w części przemówienia skierowanej do odbiorców spoza Rosji Władimir Putin ostrzega ich przed bliżej niezidentyfikowanymi działaniami Kremla, które mają wywoływać lęk. Celem użycia rozbudowanej, acz ogólnikowej **peryfrazy** (*такие последствия, с которыми вы в своей истории ещё никогда не сталкивались*) jest jedynie zastraszenie adresatów wypowiedzi, nie zawiera ona żadnej konkretnej informacji na temat ewentualnej odpowiedzi Rosji.

Кто бы ни пытался помешать нам, а тем более создавать угрозы для нашей страны, для нашего народа, должны знать, что ответ России будет незамедлительным и приведёт вас к **таким последствиям, с которыми вы в своей истории ещё никогда не сталкивались**.

Podobnie nieokreślona nominacja wroga (*силы*) uzupełniana jest przez wartościującą peryfrazę, zawierającą sformułowania o negatywnym wydźwięku (*совершить госпереворот, захватить власть*).

[...] **силы**, которые в 2014 году **совершили** на Украине **госпереворот, захватили власть** и удерживают её с помощью, по сути, декоративных выборных процедур.

Wyrazistym przykładem niedookreśloności w języku Władimira Putina jest częste użycie zamiast bezpośredniej nominacji przeciwnika peryfraz zawierających konstrukcje z zaimkiem wskazującym **‘тот, кто...’**. W takich sformułowaniach uwypuklana jest ocena, a poszczególne elementy rzeczywistości zostają zinterpretowane zgodnie z intencją nadawcy. Nazwa wroga zastępowana jest zazwyczaj peryfrazami opisującymi jego działanie, zachowanie, wartościowane negatywnie. Są to odpowiednio:

– imperialistyczna postawa przeciwników:

[...] нормы международного права [...] стали мешать тем, кто объявил себя победителем в холодной войне.

Те, кто претендуют на мировое господство, публично, безнаказанно и, подчеркну, без всяких на то оснований объявляют нас, Россию, своим врагом.

– brak poszanowania dla interesów innych krajów, nadużywanie silnej pozycji na arenie międzynarodowej:

Но нет – состояние эйфории от абсолютного превосходства, своего рода современного вида абсолютизма, да ещё и на фоне низкого уровня общей культуры и чванства **тех, кто готовил, принимал и продавливал** выгодные лишь для себя решения.

– traktowanie Ukrainy jako własnej strefy wpływów, narzędzia oddziaływania na Rosję:

Они [сегодняшние события – MJ] связаны с защитой самой России от **тех, кто взял Украину в заложники** и пытается использовать её против нашей страны и её народа.

– nacjonalistyczna ideologia⁴:

В 2014 году Россия была обязана защитить жителей Крыма и Севастополя от **тех, кого вы сами** [граждане Украины – MJ] **называете «нациками»**.

– zbrodnie wojenne:

И для этого мы будем стремиться к [...] преданию суду **тех, кто совершил многочисленные кровавые преступления** против мирных жителей, в том числе и граждан Российской Федерации.

– ewentualne przyszłe wsparcie strony ukraińskiej w zainicjowanym przez Moskwę konflikcie:

Теперь несколько важных, очень важных слов для **тех, у кого может возникнуть соблазн** со стороны вмешаться в происходящие события.

Sformułowania z zaimkiem *тот*, występującym zazwyczaj w liczbie mnogiej w połączeniach typu ‘te, kto (что-то делают)’ (pol. ci, którzy [coś robią]) stanowią peryfrazy stosowane w przemówieniu Putina jako nominacje wrogów Kremla. Przeciwnikom przypisywane są rozmaite negatywne działania, jednak nie zostają oni nazwani wprost np. przy pomocy rzeczowników. Tego rodzaju nominacje stanowią tym samym oskarżenia wysuwane pod adresem wrogów; przy pomocy peryfraz tego typu kreowany jest negatywny obraz przeciwników. Rozbudowane wyrażenia odnoszą się odpowiednio do następujących desygnatów:

– krajów wspierających proces integracji europejskiej Ukrainy i jej przyszłe członkostwo w NATO (*тех, кто взял Украину в заложники и пытается использовать её против нашей страны и её народа*);

– potencjalnych sojuszników Ukrainy podczas wojny (*тех, у кого может возникнуть соблазн со стороны вмешаться в происходящие события*);

⁴ W przytoczonym sformułowaniu Putin presuponuje fakt nazywania władz w Kijowie przez obywateli Ukrainy słowem *нацик*, które definiowane jest w słownikach jako ‘nazista, rasista, skin-head’ z adnotacją „slang młodzieżowy” i „slang polityczny” (*Slovar’ sovremennoy leksiki, zhargona i slenga*, 2014) lub ‘nacjonalista’ z uściśleniem „zazwyczaj ukraiński” (*Slovar’ russkogo argo*, 2002).

- mocarstw, krajów imperialistycznych, utożsamianych przez Putina głównie z USA (*те, кто претендуют на мировое господство*);
- żołnierzy ukraińskiej armii i formacji paramilitarnych przedstawianych jako zbrodniarze wojenni (*те, кто совершил многочисленные кровавые преступления*);
- USA przedstawianych jako czołowy beneficjent prowadzonej polityki międzynarodowej (*те, кто готовил, принимал и продавливал выгодные лишь для себя решения; тем, кто объявил себя победителем в холодной войне*);
- ukraińskich nacjonalistycznych organizacji i przede wszystkim popierających je, zdaniem Kremla, władz Ukrainy (*те, кого вы сами называете «нациками»*).

Taki sposób określania przeciwnika ma na celu wprowadzenie jego negatywnej oceny, wykreowanie obrazu, w którym oponent jest postacią jednoznacznie złą. Jednocześnie Putin unika bezpośrednich nominacji, nie określa ściśle, do kogo odnoszą się użyte słowa, tym samym pozostawiając sobie możliwość późniejszego doprecyzowania referencji w zależności od politycznej koniunktury.

Jak zauważa Jerzy Bralczyk, w celu zjednania odbiorcy w tekstach propagandowych wykorzystywane są również **określenia uogólniające** (Bralczyk, 2007: 38–40). Porozumiewawcze uogólnienia, celowe niedopowiedzenia mogą być stosowane ze względu na sugerowany w ten sposób związek między odbiorcą i nadawcą. Tak określone zjawiska odbiorcy łatwo identyfikują ze względu na wspólny z nadawcą zasób wiedzy (Bralczyk, 2007: 38–40).

Wyrazy takie jak *некоторый* w tekstach propagandowych odsyłają niekiedy do łatwo rozpoznawalnych przez odbiorcę, lecz ujmowanych ogólnikowo, elementów rzeczywistości, nie nazywając desygnatów wprost. Przykładowo w przytoczonym poniżej fragmencie sformułowanie *некоторые западные коллеги* oznacza przeciwników polityki Putina ze świata zachodniego, władze USA i innych krajów NATO. Prawidłowe odczytanie referencji umożliwia znajomość kontekstu (wyraz *события*, choć ogólnikowy, odwołuje się do omawianych wcześniej przez Putina bombardowań Jugosławii przez siły Sojuszu Północnoatlantyckiego, a zatem określenie *некоторые западные коллеги* oznacza przywódców krajów NATO).

[...] **некоторые западные коллеги** не любят вспоминать те события [бомбардировки Югославии силами НАТО – М], а когда мы говорим об этом, предпочитают указывать не на нормы международного права, а на обстоятельства, которые трактуют так, как считают нужным.

Ponadto użycie wyrazu *некоторые* pozwala przewidywać, że w tekście zawarta będzie negatywna informacja (Bralczyk, 2007: 42). Wypowiedzi takie

zawierają więc ocenę (w omawianym fragmencie pejoratywne wartościowanie działań liderów państw NATO).

Rozproszenie znaczeń widoczne jest również w sposobie użycia **hiperbol**, wykorzystywane są bowiem wyrazy o ogólnikowej (ubogiej) treści, ale o silnym nacechowaniu (np. *трагические события* – seria protestów w Kazachstanie, *кошмар* – działania władz Ukrainy, które następnie zostają określone jako *геноцид*, czy *трагедия* i *гуманитарная катастрофа* – sytuacja ludności cywilnej w krajach arabskich, m.in. w Libii podczas amerykańskiej interwencji).

[...] [Казахстан] столкнулся с **трагическими событиями**, с вызовом своей государственности и целостности.

Необходимо было немедленно прекратить этот **кошмар** – **геноцид** в отношении проживающих там миллионов людей [...].

[...] страна [Ливия] погрузилась в **гуманитарную катастрофу**, в пучину не прекращающейся до сих пор многолетней гражданской войны.

Трагедия, na которую obrekli сотни тысяч, миллионы людей не только в Ливии, но и во всём этом регионе, породила массовый миграционный исход из Северной Африки и Ближнего Востока в Европу.

Co istotne, w wypowiedzi Władimira Putina, nawet jeśli wyraz użyty jako hiperbola posiada stosunkowo bogatą treść (np. *геноцид* – pol. ludobójstwo – ‘polityka, która stwarza niekorzystne warunki społeczne, gospodarcze itp. warunki sprzyjające unicestwieniu lub degradacji określonej narodowej, etnicznej, rasowej lub religijnej grupy osób’⁵), to dominować w nim będzie konotacja. Przykładowo słowo *геноцид* wśród Rosjan będzie miało asocjacje semantyczne związane głównie z okrucieństwem nazistowskich Niemiec w stosunku do Żydów. Wyolbrzymieniu podlegają rzekome negatywne działania przeciwnika (*геноцид*), niekorzystny stan, do którego miał on doprowadzić (*трагедия*, *катастрофа*). Taki sposób przedstawiania rzeczywistości wpisuje się w założenia tzw. kwadratu ideologicznego T. van Dijka, zgodnie z którym należy:

- Wyrażać / akcentować pozytywne informacje o Nas.
- Wyrażać / akcentować negatywne informacje o Nich.
- Ukrywać / osłabiać pozytywne informacje o Nich.
- Ukrywać / osłabiać negatywne informacje o Nas (van Dijk, 1998: 267).

⁵ «геноцид – политика, создающая неблагоприятные социальные, экономические и т.п. условия, способствующие уничтожению или деградации какой-либо национальной, этнической, расовой или религиозной группы лиц» (Yefremova, 2006).

Relatywizacji poprzez wyolbrzymienie w wypowiedzi Putina podlega również czas. Przykładowo toczący się przez osiem lat (2014–2021) konflikt w Donbasie zostaje określony jako *бесконечно долгих восемь лет* (pol. nieskończenie długie osiem lat).

Восемь лет, **бесконечно долгих восемь лет** мы делали всё возможное, чтобы ситуация была разрешена мирными, политическими средствами.

W niektórych fragmentach wypowiedzi Putina ogólnikowo nazywana jest sama Ukraina, wykorzystywane są bowiem sformułowania takie jak *прилегающие к нам территории, наши исторические территории*, których użycie uwiadacznia protekcyjnalne podejście Kremla do sąsiedniego kraju, lekceważenie integralności danego państwa.

Лидерство в этой области [оборонных технологий – MJ] переходит и будет переходить из рук в руки, а вот военное освоение **прилегающих к нашим границам территорий**, если мы позволим это сделать, останется на десятилетия вперёд, а может, и навсегда и будет создавать для России **постоянно нарастающую, абсолютно неприемлемую угрозу**.

Проблема в том, что на **прилегающих к нам территориях**, – замечу, **на наших же исторических территориях**, – создаётся **враждебная нам «анти-Россия»**, которая поставлена под полный **внешний контроль**, усиленно обживается вооружёнными силами натовских стран и накачивается самым современным оружием.

Tego rodzaju sposób nazywania terytorium można również rozpatrywać jako przykład użycia **języka ezopowego**. W celu usprawiedliwienia własnych działań, Putin mówi ogólnie o zagrożeniach na „sąsiadujących terytoriach”, „historycznych terytoriach”, powstrzymując się od zakomunikowania *expresis verbis*, o jakie dokładnie tereny chodzi, unikając użycia nazwy Ukraina. Umiejętne operowanie kategorią bliskości („niebezpieczeństwa dotyczą naszych terenów”) pozwala wykreować obraz rzeczywistości, w którym operacja na Ukrainie nie jest przedstawiana jako inwazja na suwerenny kraj, a ochrona własnych ziem, co najwyżej „strefy buforowej przy granicy”.

Putin w swoich wypowiedziach w celach perswazyjnych wykorzystuje również **kwantyfikatory** (wyrażenia kwantyfikujące). Stosowane są one w celu dokonywania uogólnień oraz jako środek wyolbrzymienia. Ponadto, jak zauważa Aleksander Kiklewicz, „z pragmatycznego punktu widzenia kwantyfikacja ogólna występuje w języku naturalnym jako swego rodzaju stora, za pomocą której zasłania się okno na świat” (Kiklewicz, 2006: 176). Kwantyfikatory mogą więc pełnić funkcję kryptoreferencyjną, „zatuszowywać rzeczywistość”. Są one szeroko wykorzystywane w tekstach propagandowych i nowomowie (Kiklewicz, 2006: 176). Użycie zaimków kwantyfikujących może wynikać z chęci „ucieczki przed referencją”. Jak zaznacza

Kiklewicz, we współczesnej komunikacji obserwowana jest tendencja do uproszczenia językowego i tekstowego modelu świata, minimalizacji funkcji i relacji zachodzących w tym modelu, usunięcia z wypowiedzi informacyjnych „drobiazgów” (Kiklewicz, 2006: 175). Taki przejrzysty obraz rzeczywistości narzuca w swoim wystąpieniu Putin, używając kwantyfikatorów ogólnych *все, везде*. Dany zabieg pozwala jednocześnie uniknąć bezpośredniej nominacji. Kwantyfikatory ogólne są wykorzystywane również w celu wykreowania bezalternatywnego obrazu rzeczywistości, wpisującego się w bipolarną opozycję „swoj – obcy” obecną w narracji Kremla. Zgodnie z tym dychotomicznym podziałem przedstawiana jednoznacznie pozytywnie Rosja „zapewnia prawo i wolność wyboru wszystkim, kto tego chce”, „jej władze są przygotowane na wszystko, podjęły wszystkie konieczne decyzje”, natomiast na przeciwnym biegunie sytuują się oponenti Kremla, bowiem, jak konstatuje Putin, „wszędzie, gdzie ingerował Zachód rozwijał się terroryzm i ekstremizm”.

Вообще складывается впечатление, что практически **везде**, во многих регионах мира, куда Запад приходит устанавливать свой порядок, по итогам остаются кровавые, незаживающие раны, язвы международного терроризма и экстремизма.

В основе нашей политики – свобода, свобода выбора для **всех** самостоятельно определять своё будущее и будущее своих детей.

И мы считаем важным, чтобы этим правом – правом выбора – могли воспользоваться **все** народы, проживающие на территории сегодняшней Украины, **все**, кто этого захочет.

Все необходимые в этой связи [потенциальный ответ РФ на вмешательство других стран – М] решения приняты.

Przywołane sposoby użycia leksemów kwantyfikujących prowadzą do wytworzenia efektu hiperbolizacji. Tym samym w wypowiedzi naruszana jest maksyma jakości Grice’a, gdyż stwierdzenia nie są poparte dowodami.

Wykorzystanie leksemów kwantyfikujących *никто, ничто, никогда* w badanym wystąpieniu może służyć realizacji różnorodnych celów, w szczególności:

– wzmocnieniu negacji wszelkich działań wartościowanych ujemnie, o które mogliby oskarżać władze Rosji polityczni przeciwnicy:

Мы **никому** и **ничего** не собираемся навязывать силой.

– podkreśleniu braku realizacji działań przez innych:

Напомню, что ни при создании СССР, ни после Второй мировой войны людей, проживавших на тех или иных территориях, входящих в современную Украину, **никто никогда** не спрашивал о том, как они сами хотят обустроить свою жизнь.

– uwypukleniu trwałości własnych deklaracji:

Мы помним это [историю борьбы с терроризмом на Кавказе – М]] и **никогда** не забудем.

– wzmocnieniu negacji ewentualnych działań wartościowanych pozytywnie przypisywanych przeciwnikom:

[крайние националисты и неонацисты – М]] **никогда** не простят крымчанам и севастопольцам их свободный выбор – воссоединение с Россией.

Hiperbolizacja występuje również w wyrażeniach zawierających **liczebniki**, zazwyczaj **o okrągłych i (lub) wysokich wartościach**, takich jak *тысяча*, *миллион*. Z uwagi na stosowane w tekstach manipulacje semantyczne występujące one w zmodyfikowanych znaczeniach. Jak zauważa Kiklewicz, „wyrażenia z hiperbolizacją liczebników głównych można interpretować jako metafory wielkiej nieokreślonej ilości” (Kiklewicz, 2006: 188).

Z uwagi na nieprecyzyjny i abstrakcyjny charakter wyrazów frekwencyjnych nadawca, dążąc do przedstawienia bardziej uchwytnej obrazu ilości, może użyć liczb okrągłych, mocniej oddziałujących na wyobraźnię odbiorcy. W poniższym przykładzie dużą ilość podkreśla dodatkowo powtórzenie liczebników o wysokich wartościach (*сотни тысяч*, *миллионы*).

Трагедия, на которую обрекли **сотни тысяч**, **миллионы** людей не только в Ливии, но и во всём этом регионе, породила массовый миграционный исход из Северной Африки и Ближнего Востока в Европу.

Podobnie jak zaimki uogólniające, nazwy liczb okrągłych implikują często pozorne prawdopodobieństwo, oparcie stwierdzeń na dowodach czy uzasadnienie przekazywanej informacji (Kiklewicz, 2006: 190).

Zakończenie

Prezydent Rosji w swoim wystąpieniu poświęconym rozpoczęciu tzw. specjalnej operacji wojskowej na Ukrainie kreuje zideologizowany obraz rzeczywistości poprzez użycie różnorodnych środków językowych. Niedookreśloność (rozproszenie znaczeń) stanowi jedną z istotniejszych cech nowomowy, której elementy widoczne są w wypowiedziach Putina. Obecne w tekście rozproszenie znaczeń w znacznym stopniu warunkowane jest najważniejszą właściwością nowomowy – jednowartościowością. Podporządkowanie semantyki ocenie sprawy,

że w wypowiedziach ważniejsze od znaczenia słów stają się wartościowanie i narzucenie określonej interpretacji rzeczywistości.

Jak zauważa Głowiński, nowomowa jest „swego rodzaju metajęzykiem stanowiącym komentarz do wszelkiego rodzaju innych języków” (Głowiński, 2016: 206–207). Jest ona więc w pewnym sensie swoistym przekładem. W tym *quasi-języku* z niedookreślonych pojęć wyłaniają się nowe, zmodyfikowane znaczenia. Niedookreśloność w nowomowie Putina zauważalna jest w następujących zabiegach:

- stosowaniu wyrazu o ogólnikowym znaczeniu oraz jego dookreśleniu poprzez dodanie atrybutu (również o ogólnej semantyce), w którym dominuje komponent wartościujący;
- unikaniu bezpośredniego nazywania wroga, uwypukleniu jego negatywnych działań poprzez użycie ogólnikowej nominacji w połączeniu z peryfrazą;
- użyciu zamiast bezpośredniej nominacji przeciwnika peryfraz zawierających konstrukcje z zaimkiem wskazującym ‘тот, кто...’;
- użyciu wyrazów takich jak *некоторый*, które odsyłają do łatwo rozpoznawalnych przez odbiorcę, lecz ujmowanych ogólnikowo elementów rzeczywistości, bez nazywania desygnatów wprost;
- użyciu hiperbol, wyrazów o ubogiej treści, lecz silnym nacechowaniu;
- stosowaniu języka ezopowego;
- wykorzystaniu kwantyfikatorów ogólnych (*везде, все*) w celu wytworzenia efektu hiperbolizacji;
- wykorzystaniu leksemów kwantyfikujących *никто, ничто, никогда*;
- stosowaniu liczb okrągłych w celu hiperbolizacji, wykreowania bardziej uchwytnego obrazu rzeczywistości (np. *Трагедия, на которую обрекли сотни тысяч, миллионы людей*).

Bibliography

- Bralczyk, Jerzy (2007). *O języku propagandy i polityki*. Warszawa: Trio.
- Domańska, Maria (2023). *Neototalitarny projekt Putina: sytuacja polityczna w Rosji*. W: *Komentarze OSW, nr 489, 17.02.2023*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2023-02-17/neototalitarny-projekt-putina-sytuacja-polityczna-w-rosji> (02.04.2025).
- Efremova, Tat'jana F. (2006). *Boł'shoi sovremennyi tolkovyi slovar' russkogo yazyka*, ABBYY Lingvox3, <https://lingvo.ru/> (16.05.2025) [Ефремова, Татьяна Ф. (2006). *Большой современный толковый словарь русского языка*, ABBYY Lingvox3, <https://lingvo.ru/> (16.05.2025)].
- Głowiński, Michał (2009). *Nowomowa i ciągi dalsze. Szkice dawne i nowe*. Kraków: Universitas.
- Głowiński, Michał (2016). *Zła mowa*. Warszawa: Wielka Litera.
- Kiklewicz, Aleksander (2006). *Funkcje komunikacyjne polskich wyrażen ilościowych*. W: *Język. Komunikacja. Wiedza*. Mińsk: Prawo i ekonomika: 167–193.
- Kuße, Holger (2019). *Agressiya i argumentatsiya s primerami iz rossiisko-ukrainskogo konflikta*. Vinnitsa: FOP Kushnir Yu.V. [Куссе, Хольгер. (2019). *Агрессия и аргументация с примерами из российско-украинского конфликта*. Винница: ФОП Кушнир Ю.В.].

- Putin, Vladimir V. (2022). *Obrashchenie Prezidenta Rossiiskoi Federatsii ot 24.02.2022*, <http://kremlin.ru/events/president/news/67843> (02.04.2025) [Путин, Владимир В. (2022). *Обращение Президента Российской Федерации от 24.02.2022*, <http://kremlin.ru/events/president/news/67843> (02.04.2025)].
- Slovar' russkogo argo*. (2002). https://russian_argo.academic.ru/7401/нацик (02.04.2025) [*Словарь русского арго*. (2002). https://russian_argo.academic.ru/7401/нацик (02.04.2025)].
- Slovar' sovremennoi leksiki, zhargona i slenga*. (2014). <https://argo.academic.ru/3328/нацик> (02.04.2025) [*Словарь современной лексики, жаргона и сленга*. (2014). <https://argo.academic.ru/3328/нацик> (02.04.2025)].
- Sulikowska, Anna (2018). *Niedookreśloność znaczeniowa idiomów z perspektywy semantyki kognitywnej i jej implikacje dla frazeografii*, *Applied Linguistics Papers*, 3: 61–77.
- van Dijk, Teun A. (1998). *Ideology. A Multidisciplinary Approach*. London: Sage Publications.
- Wielki słownik języka polskiego*. (2017). <https://wsjp.pl/haslo/podglad/73231/nowomowa> (02.04.2025).